

Lehtikaali

Brassica oleracea

Mihin puutarhuri joutuisikaan ilman kaalimaata? Keltit kasvattivat kaalia puutarhoissaan jo 2500 vuotta sitten, sitä ovat suosineet lukemattomat vihannesviljelijöiden sukupolvet Rooman keisarista Diocletianuksesta Yhdysvaltojen ensimmäisiin naisiin Eleanor Rooseveltiin ja Michelle Obamaan saakka. Siitä sai alkunsa myös säilykeruokien vallankumous.

Kuva 1 Rooman keisari Diocletianus

Kuva 2 Eleanor Roosevelt

ALKUPERÄMAA: Välimeren ja Adrianmeren rannikot, karkulaisena
muuallakin

TYYPPI: Kaksi- tai monivuotinen kasvi, jolla on puuvarsi ja suuret lehdet

KORKEUS: 90 cm

- Ravintokasvi
- Lääkekasvi
- Muu hyötykasvi
- kauppakasvi

Kuva 3 Michelle Obama

Lähettämämme Vandergraw Cabbage-siemenet menestyivät paljon paremmin kuin Large Late Flat Dutch.

Asiakkaan lausunto Burpee-siemenluettelossa (1888)

Kuva 4 lehtikaali

TUOREENA JÄÄDYTETTY

Pohjois-Kanadan Labradorin jäisillä lakeuksilla 1900-luvun alussa eräs turkismetsästäjä rikkoi jääkuoren suolavesitynnyreiden päältä onkiakseen vedestä jäätyneen kaalinpään. Clarence Birdseye eli Bob, kuten hän halusi itseään kutsuttavan, oli omaksunut erikoislaatuisen tavan jäädyttää ruokaa ollakseen mieliksi vaimolleen Eleanorille, joka kaipasi kovasti tuoreita vihanneksia jään peittämässä erämaassa. Bob Birdseye ansaitsi ideallaan omaisuuden, kuten kohta näemme.

Kuva 5 Välimeri

Birdseyen kaalit olivat kulkeneet läpi historian pitkällä matkallaan Labradorille. Tämän rapealehtisen kasvin villi esi-isä oli kehittynyt Keski-Euroopassa ja Välimeren seudulla kelttien avustuksella. Kreikkalaiset tunsivat **karambain**, ja roomalaisilla oli sille kaksi nimeä: **caulis** ja **brassica**. Kenties Rooman imperiumi olisi kestänyt pitempään, jos keisari Diocletianus olisi pysynyt virassaan Roomassa eikä lähtenyt ennenaikaiselle eläkkeelle kasvattaakseen kaalia palatsissaan Spoletoissa (nykyisin Split) Dalmatian rannikolla. "Näkisitpä, millaisia vihanneksia olen kasvattanut!" hän myhäili ystävälleen imperiumin ajautuessa sisällisotaan.

Roomalaisilta on peräisin sana vegetaarinen, jonka kantasana **vegere** tarkoittaa kasvamista, elähdyttämistä tai virkistämistä. Miksi kaali sitten oli niin suosittu? Yksinkertaisesti siksi, että kourallisesta vähäpätöisen näköisiä siemeniä voi kasvaa syömäkelpoisia jättiläisiä. Vuonna 2000 Alaskan Wasillassa asuva Barb Everingham kasvatti ennätysellisen 47,9 kiloisen kaalin. Se ei jäänyt kauas lampaan kokoisesta

56,2- kiloisesta maailmanennätyskaalista, jonka Bernard Lavery kasvatti Etelä-Walesin Llanbarrissa vuonna 1989.

Kuva 6 Adrianmeri

KAIVAMALLA VOITTOON

Englannin kuningas Yrjö V tähtäsi ensimmäisen maailmansodan aikana määränä eikä kokoon käskiessään poistaa kukat Buckinghamin palatsin edessä olevista kukkapenkeistä ja istuttaa niihin kaalia ja perunaa. Asiaan vaikutti valtionhallinnon iskulause: "Jokainen on puutarhuri". Maapalstojen lukumäärä kasvatettiin 600 000:sta 1,5 miljoonaan, ja Englannin kirkko antoi seurakuntalaisille erivapauden tehdä töitä kaalimaillaan sunnuntaisin - aiemmin lepopäivä oli sopinut kyllä taistelemiseen mutta ei työntekoon.

Sodan loppuessa englannissa kasvatettiin hämmästyttävät kaksi miljoonaa tonnia vihanneksia joka vuosi, ja monet sotilaat palasivat parantelemaan haavojaan ja viljelemään omia kaalimaitaan. Vihannestarhan hoitaminen auttoi sotilaita toipumaan rintaman kauhuista.

Kuva 7 Pohjois-Kanada

Toisen maailmansodan aikoihin Yhdysvaltojen maatalousministeriö vastusti kaikkia yrityksiä "kyntää puistot ja nurmikentät vihannesten kasvattamista varten". Ruoan liikatuotanto oli suurempi kuin koskaan ja lanoitteeksi sopivaa typpe' käytettiin kannattavampiin tarkoituksiin, kuten räjähteiden valmistamiseen. Kun Burpee Victory Garden Seed Packet-siemenpaketti tuli myyntiin vuonna 1942, siemenkauppa kolminkertaistui ja noin neljä miljoonaa amerikkalaista liittyi omatarveviljelijöiden joukkoon. Vuonna 1943 ruokasäilykkeet pantiin kortille, ja presidentin rouva Eleanor Roosevelt käski istuttaa Valkoisen talon nurmikentille porkkanoita, papuja, tomaatteja ja kaaleja. Kasvilavat katosivat nurmikenttien tieltä 60 seuraavaksi vuodeksi, kunnes Michelle Obaman aviomies käski presidentiksi valitsemisensa jälkeen palauttaa kasvilavat ennalleen.

Kuva 8 Labradorin niemimaa3

Britanniassakin valtionhallinto kehotti ihmisiä kasvattamaan kaalia. "Olkoon **Kaivamalla voittoon** motto jokaiselle, jolla on puutarha tai viljelypalsta", maatalousministeri julisti, ja ryytimaita kehunut puutarhakirjojen kirjoittaja Eleanor Sinclair Rohde ryhtyi tekemään **Wartime Vegetable Garden**-opasta. Koska saksalaiset sukellusveneet ahdistelivat ruokaa Britanniaan tuovia kaupplaivoja, valtion virkamies A.J.Simons kirjoitti **Vegetable Grower's Handbook**issa näin: " Me haluamme niin paljon vihannuksia kuin maaperä pystyy tuottamaan. Vuonna 1939 tähän maahan tuotiin 8 500 000 tonnia ruokaa ulkomailta. Vuonna

1942 tuonti oli kutistunut 1 300 000 tonniin. Ei ihme, että valtio yllyttää meitä kasvattamaan enemmän ruokaa kotona.”

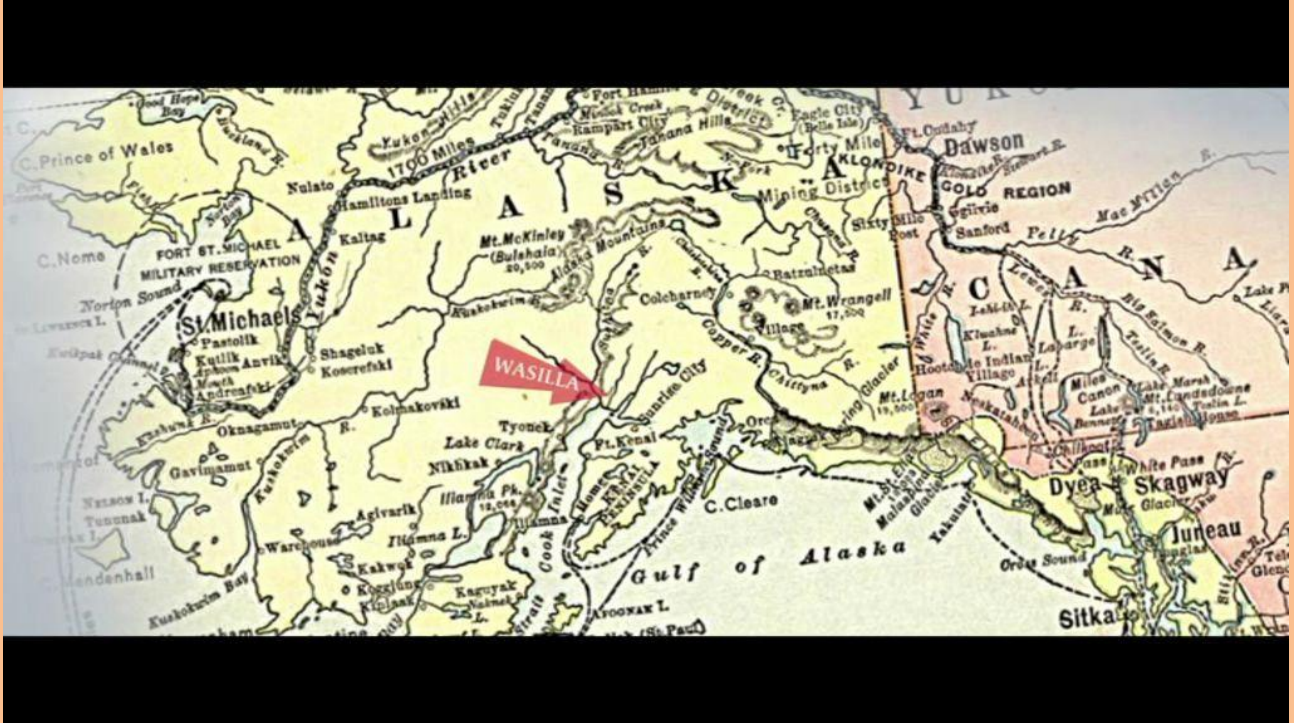
Sotapönnöksissä autoivat "Chase Continuous Cloche", lasikuvut, jotka lupasivat "kaksinkertaistaa vihannestuotannon tilantarvetta lisäämättä, lyhentää kasvuaikaa viikkoja ja tuottaa tuoretta syötävää vuoden ympäri". Opaskirjan **Cloches versus Hitler** sai parilla kolikolla. Ministeriö järjesti Kaivamalla voittoon-näyttelyitä, teetti viihannesviljelmiä esittelykäyttöön ja kehotti maan jokaista koulua perustamaan oman kasvimaan. Näiltä viljelymailta saatiin runsaasti tuoreita vihanneksia, ja monista oppilaista tuli sodan jälkeen vihannesviljelijöitä. Sodanaikaisella kaalinkulutuksella oli toinenkin etu, kuten kirjailija George Orwell huomautti: "Useimmat ihmiset ovat paremmin ruokittuja kuin ennen. Lihavia on vähemmän." Kansalaisten luja terveys oli osaksi kaalin ansiota.

Kuva 9 Clarence Birdseye

Pian he saivat syödäkseen enemmän tuoreita vihanneksia kuin koskaan aikaisemmin. 1900-luvun alussa Bob ja Eleanor Birdseye asuivat poikansa Kelloggin kanssa mökissä, josta oli 400 kilometriä lähimpään kauppaan tai lääkäriin. He muuttivat sinne, kun vuonna 1886 syntynyt Bob oli keskeyttänyt opintonsa Massachusettsin Amherst Collegessa siksi, ettei perheellä ollut varaa lukukausimaksuihin. Hän oli vähän aikaa

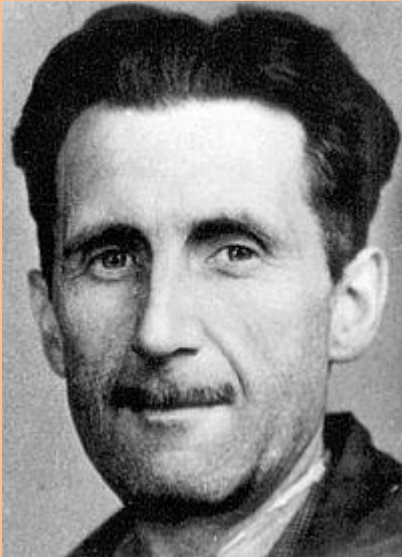
Yhdysvaltojen maatalousministeriön palveluksessa, mutta riskejä pelkäämättömänä miehenä hän sai Eleanorin uskomaan, että pärjäisi paremmin turkismetsästäjänä.

Kuva 10 Alaskan Wasilla

Tammikuu on kuukausi, jonka aikana pitäisi pohtia ja suunnitella, Tilata siemenperunoita, vihannesten siemeniä, lannoitteita ja Muuta tarpeellista sekä varmistaa, että työkalut ovat kunnossa Ja että kaikki on valmista puutarhatöiden aloittamiseksi seuraavassa Kuussa tai niin pian kuin paikalliset olosuhteet sallivat.

Iso-Britannian maatalousministeriön Dig for Victory ("Viljelemällä voittoon")-kampanjalehtinen, tammikuu 1945

Kuva 11 George Orwell

Läpimurto

Birdseye oppi sen, että minkä Pohjois-Amerikan intiaanit jo tiesivät: liha maistui paremmalta, jos se jäädytettiin läpikotaisin. Kalan, kaniinin tai ankan liha pysyisi maukkaana, kun se sai jäätyä arktisessa -50 asteen pakkasessa. Bob päätti kokeilla tuoreiden kaalien säilömistä suolavesitynnyreihin. Myöhemmin hän tunnusti: "Eskimot olivat käyttäneet näitä menetelmiä vuosisatoja. Minä vain onnistuin tuomaan pakastetut suuren yleisön ulottuville."

Vuonna 1917 perhe palasi Yhdysvaltoihin, mutta Bob Birdseye joutui konkurssiin yrittäessään "jäljitellä Labradorin talvia" vanhassa jäätelötehtaassa New Jerseyssä käyttäen jäälohkareita, suolavettä ja sähkötuuletinta. Perhe muutti Massachusettsin Gloucesteriin ja jatkoi kokeilujaan pakastamalla lihaa, kalaa ja kasviksia. Bob Birdseye rakensi siirrettävän pakastimen, asensi sen kuorma-autoon ja ajoi pellon laidalle, jotta hän saattoi pakastaa vihannekset heti sadonkorjuun jälkeen.

Erään elintarviketehtaan omistajan tytär Marjorie Merriweather Post sai sattumalta maistaa Birdseyen pakastamaa hanhea. Kolme vuotta myöhemmin hän osti Birdseyen perheyrityksen, ja vuonna 1903 hän

vaihtoi sen nimeksi Dirds Eye. Kumma kyllä suosituimmaksi pakasteeksi ei osoittautunut kaali vaan herne.

VOITON SYMBOOLI

Keltakukkainen lehtikaali on levinnyt maailman useimpiin kolkkiin. Vihanneksilla on omat piilomerkityksensä, samoin kuin kukilla (punainen ruusu tarkoittaa rakkautta ja unikko muistamista). Esimerkiksi herne, "kevään airut", symboloi Viktorian ajan puutarhakirjailijan John Loudonin mielestä kunnioitusta, peruna hyvántahtoisuutta – kaali tietenkin voittoa ja hyötyä

Kuva 12 lehtikaali

Kuva 13 Marjorie Merriweather Post

Kuva 14 John Loudon